

BIBLIOTEKARZ PODLASKI
1/2021 (L)
<https://doi.org/10.36770/bp.589>
ISSN 1640-7806 (print) ISSN 2544-8900 (online)
www.bibliotekarzpodlaski.pl

Anetta Bogusława Strawińska*

Uniwersytet w Białymstoku, Polska / University of Białystok, Poland

ORCID: 0000-0001-8401-3068

Profesor Bogusław Nowowiejski
(22 lipca 1954 - 26 września 2019).
Wspomnienie

Professor Bogusław Nowowiejski. A reminiscence

Abstract: This is a reminiscence of prof. Bogusław Nowowiejski – one of Białystok's most recognizable linguists, an unquestionable authority in the field of Polish linguistics, who participated in the formation of Poland's modern language policy. His research interests concentrated around such subjects as: the history of the Polish language, dialectics, onomastics, varieties of Polish characteristics in Eastern Borderlands, as well as urban or modern media language.

Keywords: reminiscence, Bogusław Nowowiejski, the history of the Polish language, Eastern Borderlands.

* Anetta Bogusława Strawińska – dr; pracuje w Kolegium Językoznawstwa na Wydziale Filologicznym Uniwersytetu w Białymstoku; autorka m.in. monografii *Aleksander Walicki i Aleksander Łętowski o stanie polszczyzny północnokresowej. Ortografia – fonetyka – zagadnienia gramatyczne* (2018).

Prof. Bogusław Nowowiejski (grudzień 2010 roku)
Fot. Urszula Sokólska

Profesor Bogusław Nowowiejski to niewątpliwie jeden z najbardziej wyrazistych podlaskich badaczy humanistów¹; jeden z najlepiej rozpoznawalnych białostockich językoznawców; niekwestionowany autorytet w zakresie rodzi-
mej lingwistyki². Z Jego bezpośrednim udziałem jako członka Rady Języka
Polskiego w kadencji 2016–2020, a także członka Komisji Nauk Humani-
stycznych PAN w latach 2015–2018 (oddział w Olsztynie i Białymstoku) kon-
stytuowała się najnowsza polityka językowa państwa.

¹ M. Kuźmiuk, *Prof. Bogusław Nowowiejski nie żyje. Wybitny białostocki językoznawca zmarł w wieku 65 lat, poranny.pl*, <https://poranny.pl/prof-boguslaw-nowowiejski-nie-zyje-wybitny-bialostocki-jezykoznawca-zmarl-w-wieku-65-lat/ar/c5-14456293> [dostęp: 2.11.2020].

² *Wikipedia. Wolna encyklopedia: Bogusław Nowowiejski* [hasło], https://pl.wikipedia.org/wiki/Bogusław_Nowowiejski [dostęp: 2.11.2020].

Człowiek-instytucja

Bogusław Nowowiejski przez 36 lat pracy zawodowej piastował różne stanowiska. W okresie od 1 października 1980 do 30 września 1985 – asystent stażysta, asystent i starszy asystent na Wydziale Humanistycznym. Od 1 października 1985 do 31 lipca 1998 zatrudniony jako adiunkt na Wydziale Humanistycznym. W okresie od 1 sierpnia 1998 do 30 czerwca 2014 – profesor nadzwyczajny na Wydziale Humanistycznym, a następnie na Wydziale Filologicznym UwB, wreszcie od 1 lipca 2014 do 26 września 2019 profesor zwyczajny na Wydziale Filologicznym UwB. Ponadto w latach 1996–1999 pełnił funkcję dyrektora szkoły w Liceum Ogólnokształcącym przy F UW.

Najdłużej, bo przez 14 lat (od 1985 do 1999 roku), był wicedyrektorem Instytutu Filologii Polskiej. Przez dwie kadencje, tj. w latach 1999–2005, pełnił funkcję prorektora Uniwersytetu w Białymstoku. W latach 1999–2002 był prorektorem ds. ogólnych, a od 2002 do 2005 roku prorektorem odpowiedzialnym za rozwój i promocję UwB. Od 2005 do 2008 roku przewodniczył Radzie Naukowej IFP. Przez dwie kadencje (2008–2016) jako dziekan kierował Wydziałem Filologicznym³. „To były ważne zobowiązania, zwłaszcza wobec współpracowników”⁴ – wspominał po latach. Przy różnych okazjach podkreślał, iż za najprzyjemniejszy czas spędzony w roli tzw. „pracownika funkcyjnego” uważa moment, kiedy był wicedyrektorem Instytutu Filologii Polskiej. Była to epoka, kiedy filologia polska cieszyła się wśród studentów dużym zainteresowaniem, gdy – jak relacjonował – „mieliśmy [...] wielu studentów na studiach dziennych i zaocznych oraz setki słuchaczy na studiach podyplomowych. [...] Nie najgorsze były też lata spędzone w rektoracie, sporo się wówczas działo, zwłaszcza w zakresie inwestycji: zbudowaliśmy bibliotekę uniwersytecką z prawdziwego zdarzenia, nowoczesny akademik przy ul. Żeromskiego, aulę Wydziału Prawa, piękną halę sportową przy ul. Świerkowej”⁵. Jako dziekan Wydziału Filologicznego, „kierownik Zakładu Historii Języka Polskiego oraz

³ Bogusław Nowowiejski. *Wspomnienie*, <https://odeszli.pl/miejsca-pamieci/5ed4d6e19ba9-fd1c219a40bf,boguslaw-nowowiejski> [dostęp: 28.12.2020].

⁴ B. Nowowiejski, *Nie mamy czego się wstydić*, [w:] *Białostockie środowisko filologiczne 1968–2018. Historia w 45 wywiadach*, pod red. J. Ławskiego, rozmowy przeprowadził D. Sołowiej, Białystok 2018, s. 305.

⁵ Tamże.

Anetta B. Strawińska, *Profesor Bogusław Nowowiejski (22 lipca 1954 – 26 września 2019). Wspomnienie*

promotor wielu prac dyplomowych, magisterskich i doktorskich, miał znaczący wpływ na kształtowanie kadry naukowej wydziału, zwłaszcza środowiska językoznawczego⁶. Z całą stanowczością należy podkreślić, że Profesor Nowowiejski walnie przyczynił się również do rozwoju organizacyjnego Wydziału Filologicznego i całej Uczelni.

Rok 2010. Jubileusz Profesora Romana Hajczuka – przemówienie w Auli Wydziału Filologicznego, Pl. NZS-u 1. Fot. Urszula Sokólska

„Warto zauważyć i podkreślić fakt, iż na niektóre z prestiżowych stanowisk uniwersyteckich Profesor Bogusław Nowowiejski był powoływany w drodze wyborów wydziałowych lub nawet ogólnouczelnianych⁷ – jak to

⁶ I. Szczepankowska, *Wspomnienie o Profesorze Bogusławie Nowowiejskim (1954–2019) w pierwszą rocznicę śmierci*, „Białostockie Archiwum Językowe”. Tom dedykowany pamięci Profesora Bogusława Nowowiejskiego, red. B. Kuryłowicz, Białystok 2020, nr 20, s. 11.

⁷ Cz. Łapicz, *Wspomnienie o Profesorze Bogusławie Nowowiejskim (1954–2019)*, „Białostockie Archiwum Językowe”, s. 17.

ujął prof. Czesław Łapicz. Dowodzi to przecież, jakim z jednej strony poważaniem, z drugiej zaś zaufaniem cieszył się wśród przedstawicieli swojego środowiska filologicznego.

Jego śmierć, poprzedzona odejściem w 2015 roku prof. Elżbiety Feliksiak⁸, a w 2019 roku prof. Haliny Krukowskiej⁹, symbolicznie zamknęła epokę „formowania się” białostockiej polonistyki. Po tzw. „reformie Gowina” Instytut Filologii Polskiej formalnie przestał istnieć 1 października 2019 roku. Na fundamencie stworzonym i wspartym przez te trzy wybitne Postaci/Osobowości powstały Kolegium Literaturoznawstwa oraz Kolegium Językoznawstwa w strukturze odnowionego Wydziału Filologicznego z nowymi katedrami i zakładami, pracownikami literaturo- i językoznawczymi.

Uczony

Bogusław Nowowiejski ukończył filologię polską w 1979 roku na Wydziale Humanistycznym Filii Uniwersytetu Warszawskiego w Białymstoku. Pracę magisterską pt.: *Słownictwo myśliwych Puszczy Białowieskiej* napisał pod kierunkiem dr Ireny Halickiej.

Bogusław Nowowiejski tuż po studiach, sierpień 1979 roku.

Fot. z archiwum prywatnego Mateusza Nowowiejskiego

⁸ Zob. *Literatura, pamięć, kultura. Prace ofiarowane Profesor Elżbiecie Feliksiak*, pod red. E. Sidoruk, M. M. Lesia, Białystok 2010; V. Wejs-Milewska, *Elżbieta Feliksiak (1937–2015)*, „Wiek XIX” 2014, s. 521–525.

⁹ Zob. *Światło w dolinie. Prace ofiarowane Profesor Halinie Krukowskiej*, pod red. K. Koroćkicha, J. Ławskiego, D. Zawadzkiej, Białystok 2007; J. Ławski, *Halina Krukowska (26 września 1937 – 28 lipca 2019). Wspomnienie*, „Pamiętnik Literacki” CXI, 2020, z. 1, s. 271–280.

Sześć lat później, tj. w roku 1985, uzyskał stopień doktora nauk humanistycznych z zakresu językoznawstwa na Wydziale Polonistyki Uniwersytetu Warszawskiego. Promotorem dysertacji zatytułowanej *Charakterystyka socjolingwistyczna języka mówionego mieszkańców Sokółki* był prof. dr hab. Władysław Kupiszewski.

Także na Uniwersytecie Warszawskim 23 lutego 1998 roku¹⁰ „habilitował się na podstawie dorobku naukowego i pracy zatytułowanej *Zapożyczenia leksykalne z języka niemieckiego w polszczyźnie XIX wieku (na materiale czasopism)*”¹¹. 18 kwietnia 2013 roku uzyskał tytuł profesora nauk humanistycznych na podstawie rozprawy *Niemiecko-polski słownik Mrongowiusza: źródło do historii polskiej leksyki i leksykografii*, Białystok 2011, niedługo później, w 2013 roku, został profesorem zwyczajnym Uniwersytetu w Białymstoku¹². Pełnił, jak wspominałam, liczne i odpowiedzialne funkcje na swej Alma Mater: 1985–1998: wicedyrektora Instytutu Filologii Polskiej UwB; Wydział Humanistyczny Filii UW w Białymstoku; 1999–2005 prorektora Uniwersytetu w Białymstoku; 2008–2016: dziekana Wydziału Filologicznego UwB.

Zainteresowania badawcze śp. Prof. Bogusława Nowowiejskiego koncentrowały się wokół takich zagadnień, jak: historia polszczyzny, dialektologia, onomastyka, polszczyzna kresowa, ale też język współczesnych mediów, sportu czy język miasta. Spuścizna naukowa Profesora liczy ok. 160 publikacji. „Patrząc dzisiaj na całość dokonań naukowych Profesora Bogusława Nowowiejskiego, trzeba stwierdzić, iż niezwykle była rozległość Jego zainteresowań. Był jednym z tych nielicznych badaczy, którzy wciąż poszerzali krąg swych naukowych dociekań”¹³. Najliczniejsza grupa tekstów w dorobku

¹⁰ http://ifp.uwb.edu.pl/index.php?option=com_content&view=article&id=162&Itemid=113 [dostęp: 30.12.2020].

¹¹ Dane z biogramu przygotowanego przez samego Profesora B. Nowowiejskiego, zamieszczonego na oficjalnej stronie dawnego Instytutu Filologii Polskiej [10.01.2021], wskazują, iż kolokwium habilitacyjne odbyło się w 1997 roku. Z najstarszej bazy danych Ośrodka Przetwarzania Informacji – Państwowego Instytutu Badawczego – *Nauki Polskiej* wynika, że stopień doktora habilitowanego uzyskał 23 lutego 1998 roku. Zob.: <https://nauka-polska.pl/#/profile/scientist?id=58815&k=6z430y> [dostęp: 29.09.2019].

¹² Zob. recenzję: M. Cybulski, *Niemiecko-polski słownik Mrongowiusza: źródło do historii polskiej leksyki i leksykografii, Bogusław Nowowiejski, Białystok 2011: [recenzja]*, „Acta Cassubiana” 2012, z. 14, s. 294-296.

¹³ Cz. Łapicz, *Wspomnienie o Profesorze Bogusławie Nowowiejskim...*, „Białostockie Archiwum Językowe”, s. 16.

Anetta B. Strawińska, *Profesor Bogusław Nowowiejski (22 lipca 1954 – 26 września 2019). Wspomnienie*

Profesora dotyczy języka mieszkańców Sokółki i północno-wschodniej Polski oraz szeroko rozumianej polszczyzny na kresach północno-wschodnich¹⁴. Równie licznie reprezentowane są prace dotyczące zapożyczeń z języków obcych: dawnych, obecnych i prognozowanych. W ostatniej dekadzie powstawały opracowania dotyczące nazw własnych, zwłaszcza antroponimów, polskiej chrematonimii, analizy leksyki sportowej oraz kompendia o charakterze leksykograficznym¹⁵.

Wręczenie habilitacji 6 maja 1998 roku.

Fot. z archiwum prywatnego Mateusza Nowowiejskiego

Debiutował naukowo w 1982 roku recenzją monografii z zakresu dialektologii, zaś ostatnia jego praca dotycząca regionalnych odmian polszczyzny ukazała się już pośmiertnie¹⁶. Odznaczony został Srebrnym Krzyżem Zasługi oraz Medalem zasłużony dla Uniwersytetu w Białymstoku.

¹⁴ B. Nowowiejski, *Mowa mieszkańców Sokółki w woj. białostockim*, [w:] *Polshczyzna północno-wschodnia. Metodologia badań językowych*, red. B. Falińska, Wrocław 1989, s. 7–96.

¹⁵ Szczegółowy wykaz dorobku Profesora sporządziła Ewa Gorlewska: *Profesor Bogusław Nowowiejski – publikacje*, „Białostockie Archiwum Językowe”, dz. cyt., s. 19–30.

¹⁶ [Rec.:] *Homa Edward: Współczesne gwary Pomorza Środkowego. Cz. 1–2*, Słupsk 1979, „Poradnik Językowy”, nr 9, s. 654–656; *Dziewiętnastowieczne słowniczki gwarowe z Polski północno-wschodniej*, cz. 2 (opr. z B. Kuryłowicz), Białystok 2020.

Do najważniejszych monografii autorskich śp. Pana Profesora, poza wymienionymi wyżej, zaliczyć należy tom *Z zagadnień kontaktów językowych*, Białystok 2010. Profesor był również redaktorem naukowym, współredaktorem i współautorem naukowym takich monografii zbiorowych, jak: *Wilno i Kresy Północno-Wschodnie*, t. 3: *Polszczyzna kresowa*, red. E. Feliksiak, B. Nowowiejski, Białystok 1996; *Polszczyzna północno-wschodnia 2*, red. B. Nowowiejski, Białystok 1999; *Wilno i ziemia Mickiewiczowskiej pamięci*, t. 3: *W kręgu języka*, red. E. Feliksiak, B. Nowowiejski, Białystok 2000; *Przyszłość języka*, red. S. Krzemień-Ojak, B. Nowowiejski, Białystok 2001; *Wokół polszczyzny dawnej i obecnej*, red. B. Nowowiejski, Białystok 2006; *Dziewiętnastowieczne słowniczki gwarowe z Polski północno-wschodniej*, opr. B. Nowowiejski, Białystok 2009; *Research on Phraseology in Europe and Asia: Focal Issues of Phraseological Studies*, red. J. Szerszunowicz, B. Nowowiejski, K. Yagi, K. Takaaki, Białystok 2011; *Dziewiętnastowieczne słowniczki gwarowe z Polski północno-wschodniej*, cz. 2 (opr. z B. Kuryłowicz), Białystok 2020.

Profesor Nowowiejski w latach 2004–2014 wypromował ośmiu doktorów, do grona których mam zaszczyt się zaliczać¹⁷. Do doktorantów Profesora Bogusława Nowowiejskiego, którzy sfinalizowali przewody doktorskie obroną doktoratu, należą: Jolanta Gorbacz-Pazera, *Tekstotwórcze potencje terminu w niemieckim dyskursie akademickim (na materiale subjęzyka medycyny)* (2004), Joanna Kuć *Antroponimia pogranicza podlasko-mazowieckiego (na podstawie XVII-wiecznych ksiąg parafialnych z Mokobód)* (2005), Maria Dolecka, *Anglicyzmy w języku niemieckim i polskim w zakresie pojęciowo-tematycznym praca (na podstawie ogłoszeń „Süddeutsche Zeitung” i „Gazety Wyborczej”)* (2005), Iwona Wojtkiewicz, *Obraz gwary i ziemi augustowskiej w Słowniczku Aleksandra Osipowicza (XIX-wieczny epizod w dziejach polskiej leksykografii gwarowej)* (2006), Anetta Strawińska, *Świadomość językowa przełomu XIX i XX wieku na podstawie poradników Aleksandra Walickiego i Aleksandra Łętowskiego* (2010), Ewa Rutkowska, *Gwara wsi Nowa Wieś w Podlaskiem* (2013), Konrad Szamryk, *Język rękopiśmiennych kazań Krzysztofa Kluka* (2014), Beata Leszczyńska, *Językowy obraz wartości w polskich piosenkach punkrockowych z lat 80. XX wieku* (2014).

¹⁷ Za: <http://nauka-polska.opi.org.pl/dhtml/raporty/ludzieNauki?rtype=opis&objectId=58815&lang=pl> [dostęp: 30.12.2020].

Promocja doktorska w 2010 roku. Od lewej strony: dr Anetta Strawińska, prof. Bogusław Nowowiejski

Jako promotor prac doktorskich bardzo dbał o poziom merytoryczny rozpraw; wręcz z aptekarską dokładnością tropił uchybienia. Był surowym i krytycznym nauczycielem. Wymagał rozważności i odpowiedzialności za słowo. Wielu osobom, które to przesłanie bagatelizowały, do dziś nie udało się sfinalizować marzeń o doktoracie.

Poza tym Profesor tworzył, redagował i wydawał naukowe wydawnictwa ciągle. Był inicjatorem i pierwszym redaktorem (od 2000 roku) rocznika „Białostockie Archiwum Językowe”¹⁸ oraz serii wydawniczej (od 1998 roku) „Białostockie Studia Językoznawcze”¹⁹. Chętnie też zapraszany był do kole-

¹⁸ Popularnego w środowisku krajowych językoznawców BAJA. Zob. <https://repozytorium.uwb.edu.pl/jspui/handle/11320/1043>; <https://czasopisma.filologia.uwb.edu.pl/index.php/baj> [dostęp: 2.11.2020].

¹⁹ W serii ukazały się m.in. następujące prace: I. Szczepankowska, *Nomina attributiva w gwarze łomżyńskiej: studia leksykalno-słotwórcze*, Białystok 1998; U. Sokółska, *Siedemnastowieczna polszczyzna kresów północno-wschodnich. Słotwórstwo, słotnictwo, frazeologia*, Białystok 1999; E. Awramiuk, *Systemowość polskiej homonimii międzyparadygmatycznej*, Białystok 1999; U. Andrejewicz, *Polskie zaimki rzeczowne w ujęciu gramatycznym*, Białystok 2001; L. Citko, *Nazewnictwo osobowe północnego Podlasia w XIV w.*, Białystok 2001; I. Szczepankowska, *Studia nad polszczyzną epoki stanisławowskiej*, Białystok 2004; B. I. Kuryłowicz, *Język polski w szesnastowiecznych księgach miejskich Knyszyna*, Białystok 2005; B. Nowowiejski, *Z zagadnień kontaktów językowych*, Białystok 2010; U. Sokółska, *Studia i szkice o języku pisarzy. Zagadnienia wybrane*, Białystok 2010; J. Szerszunowicz, *Obraz człowieka w polskich, angielskich i włoskich leksykalnych i frazeologicznych jednostkach faunicznych*, Białystok 2012; K. Szamryk, *Język rękopiśmiennych kazań Krzysztofa Kluka*, Białystok 2016; J. Szerszunowicz, *Lakunarne jednostki wielowyrzowe w perspektywie międzyjęzykowej*, Białystok 2016; A. B. Strawińska, *Aleksander Walicki i Aleksander Łętowski o stanie polszczyzny północnokresowej. Ortografia – Fonetyka – Zagadnienia gramatyczne*, Białystok 2018.

giów redakcyjnych i rad naukowych periodyków o zasięgu ogólnopolskim, na przykład takich jak: „Słowo. Studia Językoznawcze” (Wydawnictwo Uniwersytetu Rzeszowskiego; od 2010) oraz „Poznańskie Spotkania Językoznawcze” (Wydawnictwo Uniwersytetu Adama Mickiewicza w Poznaniu; od 2010). Pozostawił po sobie również znaczący dorobek edytorski¹⁹.

Niezwykłe trafnie sylwetkę naukową Profesora Nowowiejskiego opisał Jego przyjaciel jeszcze z czasów sokólskiego dzieciństwa, prof. Czesław Łapicz (UMK, Toruń): „Profesor Bogusław Nowowiejski był ponadprzeciętnie czynny i twórczy na wszystkich [...] płaszczyznach akademickiej aktywności i na wszystkich odcisnął swoje niezatarte ślady. Był [...] dociekliwym i wszechstronnym badaczem, kompetentnym [...] dydaktykiem i egzaminatorem, a także sprawnym i odpowiedzialnym organizatorem życia akademickiego”²⁰. Dopełnienie tego sądu stanowić może opinia dra hab. Marka Kochanowskiego, prof. UwB, literaturoznawcy Kolegium Literaturoznawstwa na Wydziale Filologicznym Uniwersytetu w Białymstoku: „[...] nieżyjący już Bogusław Nowowiejski, dla przyjaciół i znajomych Boguś, był postacią nietuzinkową, z którą można było porozmawiać o wszystkim, mającą dar niezwykle optymistycznego zarażania innych swoim stosunkiem do świata, celnie punktującą jakiegokolwiek sztywności uniwersyteckiej celebry”²¹. W oficjalnych spotkaniach Pan Profesor co prawda uczestniczył regularnie z racji pełnionych przez siebie funkcji, w takiej roli nie czuł się jednak – czego nie ukrywał – swobodnie. Traktował publiczne występy jako obowiązek.

Portret subiektywny

Minął już rok, od kiedy Profesora Bogusława Nowowiejskiego nie ma z nami. Doskonale pamiętam moment, gdy dowiedziałam się, że odszedł. Był wieczór. Kolejny jesienny dzień dobiegał końca. Niespiesznie przygotowywałam kolację. Śmiech dziecka i zapach naleśników wypełniały przestrzeń. Właśnie siadaliśmy do stołu, kiedy zadzwonił telefon. Mechanicznie odebrałam

¹⁹ Więcej: Cz. Łapicz, *Wspomnienie o Profesorze Bogusławie Nowowiejskim...*, s. 17.

²⁰ Tamże, s. 15.

²¹ M. Kochanowski, *Uniwersytet, [w:] tegoż, Miasto rebus. Eseje o Białymstoku*, Białystok 2020, s. 84.

połączenie: „Witaj, Anetko!?” – głos Profesor Urszuli Sokólskiej brzmiał jakoś inaczej... Serce mi zamarło. Podświadomie czułam, że za moment usłyszę coś, co nie będzie należało do kategorii: „dobre wiadomości”. „Jeśli stoisz, to usiądź”! – wybrzmiało jak rozkaz. Szybko pobiegłam do swojego pokoju i zajęłam miejsce przy biurku. Wówczas Profesor Sokółska powiedziała krótko: „Boguś nie żyje”. Skamieniałam. Zapadła cisza. „Anetko? Słyszysz mnie?” – głos z drugiej strony komunikatora domagał się informacji zwrotnej. Z wielkim wysiłkiem odpowiedziałam prozaicznie: „Tak”. Nie byłam w stanie nic powiedzieć. Wróciłam do stołu. Moja rodzina w spokoju kończyła posiłek. Życie i śmierć... – pomyślałam, wpatrując się w ich roześmiane twarze. Choć smutny głos Profesor Sokólskiej znikł, w uszach wciąż dźwięczało: „Boguś nie żyje”...

„Boguś”... – tak pieszczotliwie zwracali się do Profesora Nowowiejskiego Jego przyjaciele i znajomi. W nieoficjalnych komunikatach pracownicy dawnego Instytutu Filologii Polskiej, uczniowie Profesora oraz Jego studenci nie mówili o Nim inaczej, jak „nasz Boguś”. Profesor Bogusław Nowowiejski, znakomity językoznawca, nosił w sobie niebywałą wręcz właściwość, że po kilku minutach rozmowy interlokutor miał wrażenie, że konwersuje nie tyle z przełożonym, ile z dobrym znajomym. Bariery autorytetu nie zniknęły oczywiście, ale otwartość Profesora na ludzi, Jego naturalność i szczerość w wyrażaniu sądów (nierzadko dotkliwa czy wręcz bolesna), umiejętność przyznania się do błędów, świadomość własnych ograniczeń i stałość poglądów sprawiały, że odbierany był jako „swoją osobą”, a posługując się gwaraą studencką, można napisać: „równy facet”.

Zapewne dlatego studenci filologii polskiej na zakończenie piastowania przez Niego ośmioletniej kadencji dziekańskiej przeprowadzili „tajną akcję” pod kryptonimem: „Nie bądź lama, przytul Dziekana”! 12 maja 2016 roku w budynku Uniwersytetu w Białymstoku przy Placu Uniwersyteckim 1 (dziś: Plac Niezależnego Zrzeszenia Studentów) pojawiło się kilkadziesiąt plakatów ze zdjęciem Profesora. Były one wszędzie: na słupach, ścianach, drzwiach, tablicach ogłoszeń. Hasło jednoznacznie zachęcało do uczestnictwa w projekcie. Formuła przytulania pozostała „otwarta”. Dopuszczalne były „przytulasy na misia”, braterskie uściski dłoni, poklepywanie po plecach, ściskanie indywidualne i grupowe. Anonimowi inicjatorzy tego nietypowego przedsięwzięcia założyli, że Obiekt Uścisków przytulić się da! I nie spotkał ich zawód. Profesor,

mając świadomość znaczenia tej oddolnej studenckiej inicjatywy i wysiłku włożonego w jej przygotowanie, stał się tego dnia dostępniejszy niż zwykle. Przytulać Dziekana można więc było przed wykładem, po wykładzie, na korytarzu, na wydziałowym parkingu czy w gabinecie (którego drzwi zawsze były otwarte i takimi pozostały do końca). Profesor dzielnie swoje zadanie wypełnił. Taki był – profesjonalny i odpowiedzialny. Dodatkowo potrafił traktować siebie z dystansem.

Pamiętam, jak w ten majowy czwartek spotkaliśmy się na korytarzu, a On z sobie właściwym sarkazmem zastanawiał się, czy studentom i pracownikom wystarczy zapachu, by z taką intensywnością okazywać Mu swoją sympatię przez kolejne trzy miesiące, bo tyle czasu pozostało jeszcze do końca Jego kadencji. „Ja dam radę!” – zapewniał stanowczo. „Ale Wy?” – spytał prześmiewczo, lekko zawieszając głos. W moim odczuciu, nie było w tym kokieterii. Profesor nie udawał. Kiedy był zadowolony, epatował radością. Podirytowania również nie tuszował. Odnosiłam wrażenie, że był z sobą „pogodzony”. Akceptował swoje wady, a z niektórymi nawet nie starał się mierzyć. Doskonale znał (i wykorzystywał na każdym polu) swoje mocne strony. Starał się być obiektywnym i sprawiedliwym przełożonym, choć najzdolniejszych pracowników wyraźnie faworyzował. Przypuszczam, że była to Jego metoda dopingowania zespołu do pracy. Skuteczność tej taktyki potwierdzały corocznie sporządzane rankingi publikacyjne, w których Zakład Historii Języka Polskiego kierowany przez Profesora osiągał wysokie noty.

Profesor Bogusław Nowowiejski odszedł 26 września 2019 roku, ale przywołując myśl Alberta Einsteina, że: „Śmierć nie jest kresem naszego istnienia – żyjemy w naszych dzieciach i następnych pokoleniach. Albowiem oni to dalej my [...]”²², możemy powiedzieć, iż każdy nieprzeciętny uczony „żyje” w swoich uczniach oraz w swoich dokonaniach. Nader cenił On ludzi kreatywnych; pasjonatów bezgranicznie oddających się nauce. Dokonując wyboru swoich najbliższych współpracowników, żywił nadzieję, że Jego ważne dokonanie organizacyjne (to znaczy powołanie i sukcesywne doskonalenie czasopisma łączącego polskich i obcych językoznawców, tj. „Białostockiego Archiwum Językowego”) będzie kontynuowane, a prestiż

²² A. Calaprice [oprac.], *Einstein w cytatach*, przekł. na j. polski M. Krośniak, Warszawa 2014, s. 107 lub http://zseis.zgora.pl/fizyka/einstein1/einstein_w_cytatach.html [dostęp: 30.12.2020].

naukowy periodyku będzie sukcesywnie rósł. Za priorytetowe zadanie – i z perspektywy badań tzw. „małych ojczyzn”, i w odniesieniu do indywidualnych ambicji eksploratorskich – śp. Profesor Nowowiejski uznawał, co werbalizował przy każdej okazji, dalsze poszukiwanie i opracowywanie naukowe poradników gwarowych, tak, by można było stworzyć serię monografii-komentarzy, które stałyby się znakiem rozpoznawczym językoznawczego ośrodka białostockiego. Często powtarzał: „Anetto, zanim nie pojmiesz, że nauka jest zaborczą panią; zanim jasno nie określisz priorytetów, będziesz się kręciła w kółko. «Ogarnij się», bo niepotrzebnie tracisz czas!”. Z nietajoną irytacją pozwalał ten czas tracić. Z oddalenia obserwował moje badawcze aktywności. Niejednokrotnie cierpko je komentował. Dla mnie też nigdy „Bogusiem” nie był. Na zawsze w mojej pamięci pozostanie... Profesor Nowowiejski – prawdziwy Mistrz. Po obronie doktoratu Profesor podszedł do mnie i rzekł krótko: „Moja misja skończona. Powodzenia”. Potem było już ustawiczne „hartowanie” charakteru... Mistrz.

Śp. Profesor Bogusław Nowowiejski kochał życie i czerpał z niego pełnymi garściami. Nie jest tajemnicą, że to miłość – w Jego hierarchii wartości – była najważniejsza. Trzy wielkie miłości Profesora to nauka, sport i rodzina. Przyznaję, że z wyznaczeniem kolejności mam gigantyczny kłopot. Powinnam napisać: rodzina, sport oraz nauka. Zastosowana przeze mnie kolejność jest, za co przepraszam, subiektywna; taka pozostać musi.

Pan Profesor Nowowiejski nieco z dystansem podkreślał, że pracownikiem naukowym nie został z wyboru. Żartował, że gdyby był wyższy, to z pewnością poświęciłby swoje życie pasji sportowej. Nauka straciłaby wówczas rzetelnego badacza, a Uniwersytet w Białymstoku dobrego gospodarza. Profesor nauce i pracy na rzecz Uczelni oddał się bezgranicznie. Zawsze podkreślał swoje przywiązanie do Alma Mater, z którą związał od początku do końca swoje życie zawodowe. Niejednokrotnie słyszałam z ust śp. Profesora deklarację, iż Uczelnia jest jego drugim domem. Jak każdy wybitny naukowiec był ustawicznie „głodny” wiedzy. Pisał i publikował regularnie.

Ważną częścią życia Profesora Nowowiejskiego był sport. Fascynowała go piłka nożna. Z entuzjazmem śledził, oglądał mecze piłkarskie. Skwapliwie przy tym analizował leksykę sportową. Cieszył się z każdej pracy licencjackiej czy magisterskiej w najmniejszym nawet stopniu dotyczącej sportowej tematyki. Czynnie też sport uprawiał. Od najmłodszych lat grał w piłkę ręczną

Anetta B. Strawińska, *Profesor Bogusław Nowowiejski (22 lipca 1954 – 26 września 2019). Wspomnienie*

i siatkówkę. Jego wielką pasją stał się tenis ziemny. W środowisku naukowym mówiono o Nim: „Fibak wśród akademików”²³.

Śp. Profesor chętnie, bez oporów opowiadał o planach na przyszłość czy wakacyjnych wypadach, o swoich zwierzętach domowych (uwielbiał psy), obejrzanych filmach, ale jedną sferę chronił w sposób szczególny, a mianowicie „czas” przeznaczony dla Rodzinny. Żonę i Syna zawsze przywoływał z wielką czułością.

Profesor Bogusław Nowowiejski, otoczony współpracownikami, piastujący wiele stanowisk uczelnianych, zdawał się korzystać ze swych niespożytych zasobów energii. Wszyscy mieliśmy wrażenie, że są one nie do wyczerpania. „[...] a potem nagle zniknął/ i uporczywie go nie ma”²⁴. Jego śmierć to dotkliwa i bolesna strata, z którą wszystkim nam trudno się pogodzić²⁵.

Białystok 30.12.2020

Bibliografia

Bogusław Nowowiejski. Wspomnienie, https://odeszli.pl/miejsca-pamieci/5ed4-d6e19ba9fd1c219a40bf_boguslaw-nowowiejski [dostęp: 28.12.2020].

Bogusław Nowowiejski w Radzie Języka Polskiego, „Gazeta Wyborcza” z dn. 30 marca 2015 r., <https://wspolczesna.pl/boguslaw-nowowiejski-z-uwb-w-radzie-jezyka-polskiego/ar/4927361> [dostęp: 8.02.2021].

Cybulski M., *Niemiecko-polski słownik Mrongowiusza: źródło do historii polskiej leksyki i leksykografii, Bogusław Nowowiejski, Białystok 2011: [recenzja]*, „Acta Cassubiana” 2012, z. 14, s. 294–296.

²³ Informację tę zawdzięczam prof. dr. hab. Maciejowi Perkowskiemu z Katedry Prawa Międzynarodowego Publicznego i Europejskiego Uniwersytetu w Białymstoku. Za co serdecznie dziękuję.

²⁴ W. Szymborska, *Kot w pustym mieszkaniu*, [w:] *też: Koniec i początek*, Kraków 1993 lub http://www.doradca.com.pl/po_godzinach/lyteratura/kot-w-pustym.htm [dostęp: 28.12.2020].

²⁵ Więcej: U. Sokółska, *Wspomnienie Profesora Bogusława Nowowiejskiego*, rozmowa z Dorotą Sokołowską: <https://www.radio.bialystok.pl/gosc/index/id/174201> [dostęp: 28.12.2020].

- Anetta B. Strawińska, *Profesor Bogusław Nowowiejski (22 lipca 1954 – 26 września 2019). Wspomnienie*
- Gorlewska E., *Profesor Bogusław Nowowiejski – publikacje*, „Białostockie Archiwum Językowe”. Tom dedykowany pamięci Profesora Bogusława Nowowiejskiego, red. tomu B. Kuryłowicz, Białystok 2020, nr 20, s. 19–30.
- Kuźmiuk M., *Prof. Bogusław Nowowiejski nie żyje. Wybitny białostocki językoznawca zmarł w wieku 65 lat*, *poranny.pl*, <https://poranny.pl/prof-boguslaw-nowowiejski-nie-zyje-wybitny-bialostocki-jezykoznawca-zmarl-w-wieku-65-lat/ar/c5-14456293> [dostęp: 2.11.2020].
- Łapicz Cz., *Wspomnienie o Profesorze Bogusławie Nowowiejskim (1954–2019)*, „Białostockie Archiwum Językowe”. Tom dedykowany pamięci Profesora Bogusława Nowowiejskiego, red. tomu B. Kuryłowicz, Białystok 2020, nr 20, s. 13–18.
- Nowowiejski B., *Nie mamy czego się wstydzić*, [w:] *Białostockie środowisko filologiczne 1968–2018. Historia w 45 wywiadach*, red. J. Ławski, rozmowy przeprowadził D. Sołowiej, Białystok 2018, s. 305.
- Sokołska U., *Wspomnienie Profesora Bogusława Nowowiejskiego*, rozmowa z Dorotą Sokołowską: <https://www.radio.bialystok.pl/gosc/index/id/174201> [dostęp: 28.12.2020].
- Szczepankowska I., *Wspomnienie o Profesorze Bogusławie Nowowiejskim (1954–2019) w pierwszą rocznicę śmierci*, „Białostockie Archiwum Językowe”. Tom dedykowany pamięci Profesora Bogusława Nowowiejskiego, red. tomu B. Kuryłowicz, Białystok 2020, nr 20, s. 11.
- Wikipedia. *Wolna encyklopedia: Bogusław Nowowiejski* [hasło], https://pl.wikipedia.org/wiki/Bogusław_Nowowiejski [dostęp: 2.11.2020].